

412-16-01

ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА

№ 1 (70) 2016

ЖОВТЕНЬ – ЛИСТОПАД – ГРУДЕНЬ

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР, ГОЛОВА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Нелля НИЧКАЛО — доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Марина АРТЮШИНА (відповідальний секретар) — доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України;

Григорій ВАСЯНОВИЧ — доктор педагогічних наук, професор, директор Львівського науково-практичного центру Інституту професійно-технічної освіти НАПН України;

Василь ГОЛОВІНОВ — президент Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти

Роман ГУРЕВИЧ — доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Інституту магістратури, аспірантури, докторантури Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;

Андрій ГУРЖИЙ — доктор технічних наук, професор, дійсний член НАПН України, віце-президент НАПН України;

Юрій ЗІНЬКОВСЬКИЙ — доктор технічних наук, професор, дійсний член НАПН України, професор кафедри радіоконструювання та виробництва радіоапаратури Національного технічного університету України «КПІ»;

Віктор ПАРЖНИЦЬКИЙ — кандидат педагогічних наук, начальник відділу професійної освіти і тренінгів Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України;

Василь ПЕТРОВИЧ — директор ДНЗ «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою», член президії Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти;

Валентина РАДКЕВИЧ — (заступник головного редактора) — доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України;

Ганна РОМАНОВА — доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України;

В'ячеслав СУПРУН — кандидат економічних наук, доцент, директор Департаменту професійно-технічної освіти МОН України;

Володимир ТИМЕНКО — доктор педагогічних наук, професор, учений секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України;

Людмила ШЕВЧУК — кандидат педагогічних наук, доцент, директор Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області;

Франтішек ШЛЬОСЕК — доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту педагогіки Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, голова Наукового товариства «Польща – Україна», іноземний член НАПН України;

Ольга ЩЕРБАК — доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент НАПН України, директор Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка, керівник Українського аналітичного центру професійної освіти «Національна обсерваторія».

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ,
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ,
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ
Виходить чотири рази на рік. Заснований у 1997 році
Свідцтво про державну реєстрацію
серія КВ № 2704 від 16.06.1997 р.
Схвалено вченою радою
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України
(протокол № 1 від 11.02.2016 р.)

Передплатний індекс 48764

Журнал внесено до Переліку наукових фахових видань України
(галузь «Педагогічні науки») 2

ВСЕУКРАЇНЬКА АСОЦІАЦІЯ

ПРАЦІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Головінов Василь. Президія ВАПП: курс на реформи професійної освіти, а не руйнацію системи підготовки кадрів 2

ІННОВАЦІЇ СТОЛИЧНОЇ ОСВІТИ

Кучинський Микола, Мірошніченко Катерина. Формування інноваційного освітнього середовища у ПТНЗ столиці України 4

УПРАВЛІННЯ

Селізар Василь. Соціальне партнерство як шлях до підвищення якості освіти 9
Стрілець Олександр. Модель сучасного закладу профтехосвіти – відкрита освітня система 12

ДИДАКТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Бондаренко Тетяна, Агєєва Ольга. Особливості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників залізничного транспорту 14
Баклан Світлана. Персональний сайт як засіб зростання професійної майстерності педагога та мотивація до навчальної діяльності й саморозвитку учнів ПТНЗ 18

ПЕДАГОГ ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ

Шевчук Людмила. Зовнішнє незалежне підтвердження кваліфікації педагогів професійної освіти 21
Госнко Любов. Як зробити урок сучасним 24

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РІВНЯ

Карташова Любов, Висоцька Людмила. Створення інформаційно-освітнього середовища державного навчального закладу «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування»: результати I етапу експериментально-дослідної роботи 27
Шевченко Валентина, Савченко Ірина. Результати першого етапу дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня. Звітє Березівка 31
Помаран Павло. Педагогічні засади управління професійно-технічним навчальним закладом в умовах ринкової економіки 35
Проценко Наталія. Розвиток освітнього маркетингу в системі професійно-технічної освіти 40

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА РЕГІОНАЛЬНОГО РІВНЯ

Короткова Ліна. Освітньо-професійний кластер як механізм підвищення конкурентоспроможності Запорізького регіону 45
Юденкова Олена. Модель упровадження профільного навчання старшокласників на базі ресурсного центру – стратегія розвитку регіону 48
Поліщук Тетяна. Розвиток організаційної культури професійного навчального закладу: результати дослідження 53

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Гнатюк Михайло. Вплив політично-економічних чинників на зміни в системі освіти в Польщі 57

ХРОНКА

Валентина Радкевич, Сніжана Леу. Еко-стажування у Німеччині 62

СВІТЛА ПАМ'ЯТЬ

Півстоліття у профтехосвіті і для профтехосвіти 63

© Усі права захищено. Жодні частини, елементи, ідеї, композиційний підхід цього видання не можуть бути скопійовані чи відтворені в будь-якій формі і ніякими засобами — ні електронними, ні фотомеханічними, у тому числі й ксерокопіюванням, записом або комп'ютерним архівуванням без письмового дозволу видавця. За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори. Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення прийнятих до друку матеріалів. Рукописи не повертаються. У разі використання матеріалів посилаючись на журнал є обов'язковим.
© «Педагогічна преса», 2016
© «Професійно-технічна освіта», 2016

СТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЕРЖАВНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ОДЕСЬКЕ ВИЩЕ ПРОФЕСІЙНЕ УЧИЛИЩЕ ТОРГІВЛІ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ХАРЧУВАННЯ»: РЕЗУЛЬТАТИ І ЕТАПУ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

Любов КАРТАШОВА, професор кафедри філологічних, суспільно-гуманітарних та мистецьких дисциплін Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради «Академія неперервної освіти» м. Біла Церква, Київська область, доктор педагогічних наук, професор;

Людмила ВИСОЦЬКА, директор ДНЗ «Одеське ВПУ торгівлі та технологій харчування», кандидат педагогічних наук

Актуальність теми експерименту зумовлена необхідністю комплексного розв'язання науково-педагогічної проблеми створення інформаційно-освітнього середовища (ІОС) ДНЗ «ОВПУТТХ» з відповідною адаптацією електронних засобів навчання до особистісних здібностей і потреб осіб, які здобувають професію вперше, а також запитів щодо підвищення кваліфікації чи перепідготовки тих, хто має певний практичний виробничий досвід. Актуальність проведення експерименту також зумовлена тим, що сучасний стан ІКТ-забезпечення та ІКТ-підтримки ПТНЗ ще не зовсім відповідає вимогам інформаційного суспільства.

Важливим напрямом інформатизації суспільства є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у систему професійно-технічної освіти, оскільки цьому процесу відводиться випереджальна роль у розвитку всіх галузей життєдіяльності людини. Поява електронних освітніх ресурсів (ЕОР) як складових інформатизації освіти забезпечує доступність знань, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей учнів ПТНЗ на основі індивідуалізації навчання, інтенсифікації навчально-виробничого процесу тощо.

З'ясовано, що проблеми інформатизації освіти, впровадження ІКТ у навчально-виробничий процес ПТНЗ України відображено в працях В. Бикова, Р. Гуревича, А. Гуржія, О. Діденка, Ю. Жука, Л. Карташової, В. Лапінського, В. Олійника, О. Співаковського, О. Спіріна та інших. Великий внесок у теорію створення електронного навчання зробили такі вчені, як А. Андреев, А. Башмаков, І. Башмаков, Ю. Брановський, П. Стефаненко, І. Теплицький, З. Христочевський, А. Хуторський та ін. Результати вітчизняних досліджень мети, змісту, форм і методів навчання інформаційних технологій подано у працях М. Кадемї, М. Козяра, А. Литвина, Т. Ткаченка, Л. Шевченка та ін. Водночас немає досліджень з проблем розроблення та

© Карташова Л., Висоцька Л., 2016

використання інформаційно-освітнього середовища ПТНЗ, а також недостатньо розроблене навчально-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ торгівлі та технологій харчування з використанням електронних освітніх ресурсів.

Об'єкт дослідження: інформаційно-освітнє середовище ПТНЗ.

Предмет дослідження: організаційно-педагогічні умови розроблення та використання електронних освітніх ресурсів інформаційно-освітнього середовища у ПТНЗ торгівлі та технологій харчування.

Мета дослідження: науково обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити вплив електронних освітніх ресурсів інформаційно-освітнього середовища у ПТНЗ торгівлі та технологій харчування на підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців.

Гіпотезою дослідно-експериментальної роботи може бути припущення, що проектування інформаційно-освітнього середовища у ПТНЗ торгівлі та технологій харчування, створення необхідних організаційно-педагогічних умов для функціонування цього середовища позитивно впливатиме на забезпечення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Завдання. Дослідно-експериментальна робота у 2015 р. передбачала виконання завдань констатувального етапу запланованої роботи:

- вивчення стану досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці;
- аналіз практичного досвіду з проблеми розроблення та використання електронних освітніх ресурсів інформаційного середовища у ПТНЗ.
- опитування керівників ПТНЗ, педагогічних працівників, учнів з питань готовності до розроблення та використання електронних освітніх ресурсів; опрацювання отриманих результатів.
- організація навчання педагогічних працівників ПТНЗ із розроблення та використання електронних освітніх ресурсів інформаційного середовища.

Основні ідеї дослідно-експериментальної роботи. Встановлено відсутність єдиного Web-простору – інформаційно-освітнього середовища училища, що унеможливило забезпечення інноваційної діяльності сучасної професійної школи. Про це свідчать: недостатнє застосування професійно спрямованих ІКТ у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації фахівців; обмежене використання відкритого інструментарію мережі Інтернет (Web-технологій) для розроблення, систематизації та передавання навчальних і навчально-методичних матеріалів. Доцільність проведення експерименту вбачається у створенні можливостей:

- для адміністрації училища – упровадження централізованої системи збору й опрацювання інформації; здійснення моніторингу якості професійної підготовки кваліфікованих робітників; розширення інформаційної взаємодії з навчальними закладами, в тому числі й зарубіжних країн; систематизації інформації про інноваційні підходи в управлінні діяльністю закладу;

- для педагогічних працівників – створення особистого інформаційно-освітнього середовища (електронного кабінету); отримання вільного доступу до законодавчої та нормативно-правової бази професійної освіти та навчально-методичних матеріалів; організації професійного дистанційного навчання; проведення Інтернет-занять, Web-семінарів, Web-консультацій тощо; участь у міжнародних і всеукраїнських Web-заходах тощо; розроблення і використання авторських електронних освітніх ресурсів; розроблення та застосування електронних освітніх ресурсів діагностування, оцінювання та самооцінювання навчальних результатів; участі у Web-проектах, Інтернет-конкурсах й олімпіадах; отримання додаткової освіти і підтримки навчання впродовж життя.

Ключова ідея концепції проведення експерименту полягає в обґрунтуванні провідної ролі ІКТ, а саме – Web-технологій – в організації навчально-виробничого процесу в ПТНЗ, використання яких відкриває широкі перспективи у формуванні фундаментальних та фахових знань учнів, посиленні прикладної спрямованості змісту навчання, розкриття творчого потенціалу суб'єктів навчально-виробничого процесу. Основна мета експериментальної роботи: проведення апробації ІОС шляхом підготовки та залучення педагогічних працівників до розроблення його контенту, з подальшим формуванням мережі експериментальних ПТНЗ і випробуванням на їх базі створених в рамках НДР нових електронних освітніх ресурсів (ЕОР) та експериментальною перевіркою їх результативності; інтеграція методичних підходів у проектуванні ІОС ДНЗ «ОВПУТТХ»

та програмній інженерії щодо запровадження єдиних організаційно-педагогічних рішень формування відкритого, динамічного інформаційно-освітнього середовища ПТНЗ та оцінювання їх результативності через анкетування як студентів, так і педагогів.

Методи дослідження. З метою виконання поставлених завдань застосовано такі методи:

1. Теоретичного аналізу – аналіз педагогічної, історичної, економічної літератури та інших джерел із досліджуваної проблеми; вивчення нормативно-правових документів, навчальних програм, підручників та посібників.

2. Емпіричні-діагностичні (анкетування, бесіди, інтерв'ю); прогностичні (моделювання, експертне оцінювання); кількісне та якісне опрацювання даних.

У процесі виконання окреслених завдань у ДНЗ «ОВПУТТХ» забезпечено таку роботу:

- вивчено стан досліджуваної проблеми в Україні та в зарубіжних країнах;

- проведено анкетування керівників професійно-технічних навчальних закладів, педагогічних працівників та учнів з питань готовності до розроблення та використання електронних освітніх ресурсів;

- провели аналіз практичного досвіду з проблеми створення та використання інформаційно-освітнього середовища ПТНЗ;

- забезпечено спільну роботу педагогічних працівників училища та працівників ПТО НАПН України (проводились тренінги) щодо організації навчання педагогічних працівників ПТНЗ із розроблення та використання електронних освітніх засобів;

- працівники ПТО НАПН України на базі училища провели семінар-практикум на тему: «Використання інформаційно-освітнього середовища для ПТНЗ торгівлі та технологій харчування», в рамках якого розглядали: дослідно-експериментальну роботу в ПТНЗ у забезпеченні якості професійної освіти і навчання, ІТ-інновації в ПТО, інформаційно-освітнє середовище ПТНЗ та сучасний Web-інструментарій створення інформаційно-освітнього середовища ПТНЗ;

- працівники ПТО НАПН України забезпечували роботу щодо проведення круглого столу на тему: «Створення інформаційно-освітнього середовища для професійно-технічних навчальних закладів торгівлі та технологій харчування», в якому брали участь працівники ДНЗ «ОВПУТТХ». У рамках заходу розглядали такі питання:

- концептуальні засади проектування інформаційно-освітнього середовища ПТНЗ;

- особливості створення інформаційно-освітнього середовища для ПТНЗ торгівлі та технологій харчування;

- роль і місце електронних освітніх ресурсів у освітньому середовищі для системи професійно-технічної освіти;
- напрями розвитку електронних освітніх ресурсів для системи професійно-технічної освіти;
- особливості розроблення та використання електронних освітніх ресурсів учителями технологій: авторський досвід;
- науково-методичний супровід процесу розроблення електронних освітніх ресурсів у освітньому середовищі ПТНЗ;
- психолого-педагогічні умови створення і використання електронних освітніх ресурсів у інформаційно-освітньому середовищі ПТНЗ;
- світовий досвід створення електронних освітніх ресурсів для системи професійно-технічної освіти;
- технологічні основи створення і використання електронних освітніх ресурсів у освітньому середовищі ПТНЗ.

Результати експериментальної роботи. Аналіз наукових праць із проблеми вдосконалення процесу навчання, нормативних документів та сучасного стану інформатизації професійної освіти дав змогу виявити низку суперечностей між:

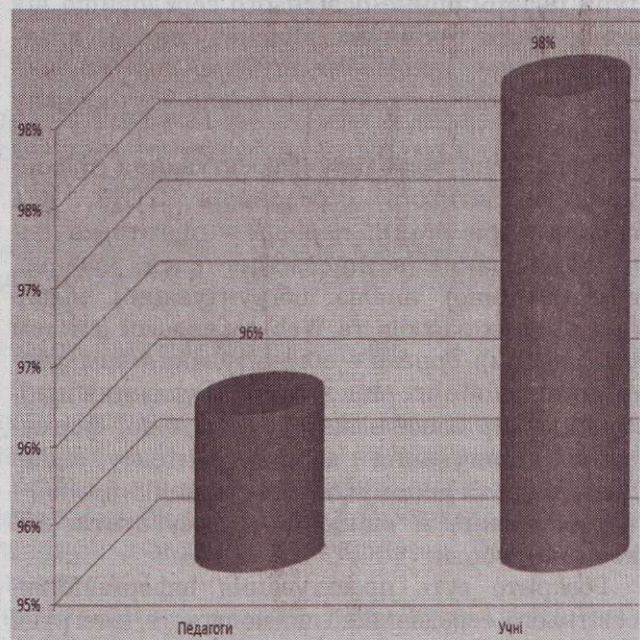
- зростаючими вимогами до якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників і фахівців середньої ланки та недостатнім рівнем навчально-методичного забезпечення цього процесу з урахуванням можливостей ІТ;
- необхідністю централізованого, відкритого та доступного забезпечення навчальних закладів науковими та навчально-методичними матеріалами (підручниками, посібниками, розробками до уроків, презентаціями, відеоматеріалами тощо), їх неперервного оновлення та відсутністю єдиного спеціалізованого динамічного ІОС ДНЗ «ОВПУТТХ», призначеного для систематизації зазначених матеріалів, вільнодоступних для використання учнями та педагогічними працівниками в аудиторній та позааудиторній роботі.

З метою з'ясування готовності викладачів та студентів до проектування та використання електронних освітніх ресурсів проаналізовано: анкети для педагогічних працівників та студентів (друкований та електронний формат); електронні опитувальники з детальними інструкціями; критерії та показники оцінювання – ІТ-готовність – готовність до розроблення та використання ЕОР; підготовленість до діяльності в умовах ІОС: початковий, середній, достатній та високий рівень.

Визначено складники ІТ-готовності та критерії оцінювання їх сформованості такі, як: психологічний – особистісно-мотиваційний; особистісні якості; прагнення до використання діяльності в умовах ІОС ДНЗ «ОВПУТТХ» та

використання його контенту, позитивне ставлення до ЕОР як інноваційних засобів навчання; теоретичний – система знань у галузі ІКТ, способів і форм їх упровадження в професійну діяльність тощо; практичний – сукупність умінь і навичок використання ЕОР у навчальній професійній діяльності.

За проведеним моніторингом кількість студентів та педагогічних працівників, здатних і бажаних навчатися за активного використання ІТ, нині досить чимала – потребу та готовність виявлено у 96 % викладачів та 98 % студентів (мал. 1).

Мал. 1. Результати моніторингу готовності учнів та педагогічних працівників до активного використання ІТ

Відповідно до результатів анкетування виокремлено характерну особливість проектування ІОС ДНЗ «ОВПУТТХ», що полягає у встановленні інтеграційних взаємозв'язків певних організаційних, комунікаційних та соціальних умов, які забезпечують процеси викладання та навчання з метою отримання учнями відповідних знань, умінь і формування навичок, де мета, зміст, методи і організаційні форми навчання є динамічними у межах навчального закладу.

Розроблено концепцію проектування інформаційно-освітнього середовища ПТНЗ, що ґрунтується на особистісно зорієнтованому, диференційованому та інтегративному підходах й загальнопедагогічних принципах: *відкритості* – застосування програмного забезпечення з відкритим кодом (Web-технологій із широким спектром доступного, зрозумілого (дружного) інструментарію); *соціальної спрямованості* – урахування інтересів учасників навчально-виробничого процесу ДНЗ

«ОВПУТТХ», їхніх матеріальних і технічних можливостей; *доступності* – забезпечення вільного доступу зареєстрованих користувачів до контенту ІОС; *мобільності* – можливість перенесення контенту інформаційно-освітнього середовища з одного операційного середовища в інше; *технологічності* – забезпечення технологічної сумісності як середовища, так і його контенту з різними операційними системами; *субсидіарності* – виконання організаційних і додаткових програмно-технічних рішень, що не потребують матеріальних затрат; *технологічної нейтральності* – незалежність архітектури інформаційно-освітнього середовища від конкретних технічних рішень (систем, платформ тощо); *правового захисту оприлюднення та використання контенту* (авторських розробок).

Розроблено методику проектування інформаційно-освітнього середовища ПТНЗ, яка охоплює три етапи: *перший* – підготовка початкових даних (встановлення цілей, завдань, об'єктів тощо), аналіз, обґрунтування, відбір програмних засобів та Web-технологій (систем і платформ); *другий* – обґрунтування комплексу організаційних рішень (конструювання шаблонів; вибір засобів візуалізації тощо; формування, коригування і верстка контенту; відбір додаткової та допоміжної інформації); *третій* – упровадження й оцінювання результатів виконаної роботи.

Розкрито суть проектування інформаційно-освітнього середовища, що полягає в інтеграції організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих та управлінських процесів, спрямованих на задоволення інформаційних і телекомунікаційних потреб та інших потреб, пов'язаних із впровадженням ІКТ, суб'єктів навчально-виробничого процесу. Основними положеннями концепції проектування та функціонування ІОС ДНЗ «ОВПУТТХ» стали: правова основа використання авторських розробок як контенту ІОС; забезпечення технологічної сумісності ІОС із різними операційними системами.

Створено модель відкритого інформаційно-освітнього середовища ДНЗ «ОВПУТТХ», до якого входять модулі: контент-бібліотека; база навчально-методичних матеріалів; довідково-пошукова система; електронні освітні ресурси загальноосвітніх дисциплін; депозитарій; електронні енциклопедії та довідники; репозиторій; конструктор особистого ІОС викладача; система дистанційного навчання; електронні освітні ресурси соціально-економічного напрямку; електронні освітні ресурси управління; інші модулі, введення яких науково-методично та дидактично обґрунтоване (мал. 2).

Мал. 2. Модель інформаційно-освітнього середовища ДНЗ «ОВПУТТХ»

Виконання програми I етапу дослідно-експериментальної роботи на тему: «Створення інформаційно-освітнього середовища у професійно-технічному навчальному закладі торгівлі та технологій харчування» забезпечено у повному обсязі. Реалізація означених концептуальних положень розроблення ІОС училища передбачає впровадження електронної інформаційної взаємодії педагогічних працівників шляхом надання доступу до ЕОР та можливості отримувати навчально-методичну інформацію в електронному вигляді, створення якісно нових форм організації навчально-виробничої діяльності навчальних закладів.

До уваги освітян, науковців, рекламодавців!

Редакція журналу приймає замовлення на розміщення реклами, випуск тематичного номера або розділу коштом замовника